

Kastrace genderu : O mužské nadvládě a jiných báhorkách

Barbora Pincová

Fakulta sociálních věd

Univerzita Karlova

Praha

3. ročník Sociologie a sociální politiky

Konzultant: PhDr. Olga Šmídová
Práce bude obhajována v 6. semestru studia.

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

11.5.2007, Jena

Abstrakt

Má bakalářská práce zabývající se „diskriminací žen“ v současné západní společnosti stručně mapuje vývoj feministického hnutí od původních myšlenek po jeho současnou povahu. Poukazuje na jeho zásadní ideový zvrat, který však feministický diskurs, zdá se, nereflktuje. Jeho požadavky již dávno přestaly zrcadlit skutečné zájmy žen moderních společností a mnoha ohledech je dokonce stigmatizují a samy znevýhodňují. Feminismus se z hnutí bojující za ženskou rovnoprávnost transformoval v diskurs „o sobě“, vytržený z reálného života, ztrativ svůj předmět zájmu – utlačovanou ženu.

Mým cílem je ukázat paradoxní povahu současného feminismu, který na jednu stranu kritizuje údajnou hegemonii mužů ve společnosti a dožaduje se zavedení „ženského pohledu“ za neoddělitelnou podmínku objektivního zkoumání světa, na druhou stranu však užívá patriarchální pojmový i hodnotový aparát a uznává tím jeho objektivitu. K tomu všemu je feminismus jako filozofický a světový názor na problém ženského postavení a bytí ve světě maximálně roztržtý do mnoha protichůdných směrů, čím sám sebe devaluje a ochromuje.

Podrobuji kritice vybraná feministická díla, zvláště nelitostné pak dílo Pierra Bourdieu, který je naprosto neprávem považován za klíčového teoretika „ženské otázky“, přestože staví na evidentně mylných a mnohdy nepokrytých androcentrických i nevědeckých tvrzeních, a vznáším dotaz po smyslu produkce a existence genderových studií vůbec.

Meine Bakkalaureatsarbeit befasst sich mit der „Frauendiskriminierung“ in gegenwärtigen Abendländern und kurz mappiert die feministische Regung seit den ursprünglichen Ideen bis ihre heutige Wesenart. Weist auf ihre prinzipielle Wende hin, die der feministische Diskurs offensichtlich nicht reflektiert. Seine Anforderungen spiegeln schon lange nicht mehr die wirklichen Interessen der Frauen in modernen Gesellschaften und in mancher Hinsicht sie sogar stigmatisieren und selbst benachteiligen. Feminismus transformierte sich aus einer Bewegung, kämpfend für Gleichstellung der Frauen, zu einem Diskurs „über sich“, weggerisst aus realem Leben, verlore sein eigenes Subjekt – die untredrückte Frau.

Mein Ziel ist, die paradoxvolle Beschaffenheit des gegenwärtigen Feminismus zu zeigen, der einerseits die vermutliche Hegemonie der Männer kritisiert und anfordert Einführung des „Fraueneinblicks“ als eine unternbare Bedingung der objektiven Weltforschung, andererseits verwendet den patriarchalischen Wert- und Begriffapparat und anerkannt so seine Relevanz. Dazu ist Feminismus als eine philosophische- und Weltanschauung über Problem der gesellschaftlichen Stelle und des Bestehens der Frauen zu vielen antagonistischen Richtungen höchst zersplittert, wobei sich selbst devalviert und erlahmt.

Ich halte Kritik über gewählte feministische Werke ab, besonders erbarmungslose über Werk Pierre Bourdieus, der ganz zu Unrecht für einen Schlüsseltheoretiker der „Fauenfrage“ gilt, obwohl geht aus evident irrtümlichen und oft rückhaltlos androzentrismen und unwissenschaftlichen Aussagen hinaus, und stelle eine Frage nach dem Sinn der Produktion und Existenz der Gender Studien überhaupt.

Obsah

Abstrakt	2
Metodologie a postup práce	4
I. Počátky moderního feminismu a zrod genderu	6
II. Kritická současnost	8
Oblasti zájmu	9
Patriarchát	10
Experiment zkoumající preference	11
Pracovní trh	15
Mzdy	15
Pracovní úvazek	16
Generová segregace pracovních oblastí	16
Násilí	17
Fyzické násilí	17
Ekonomické násilí	17
Sociální násilí	18
Symbolické násilí	18
Sexuální násilí	18
Duševní násilí	19
Sexualita	20
Identita	22
Kastrace genderu	24
III. Shrnutí a závěr	25
Poznámky	27
Seznam použité literatury	29
Původní projekt práce	33

Metodologie a postup práce

Analýzu problému postavení mužů a žen v naší společnosti jsem prováděla metodou Schützovy fenomenologické sociologie „žitého světa“. Mými východisky je tedy teze, že obecné vědecké konstrukce se svým formalizovaným myšlením není schopné říci cokoli podstatného k existujícím otázkám života, reflektovat sebe sama (neboť ji k tomu ani nic nenutí), proto je nutné orientovat se pouze na interpretaci sociální skutečnosti.

Fenomenologická sociologie uposlechla výzvu svého zakladatele Edmunda Husserla k „návratu k věcem samým“ a k zájmu pouze o to, „co se zjevuje“, a předmětem svého zájmu učinila jednajícího aktéra, který sám nejlépe zná své motivy. Odpověď na základní sociologickou otázku, jak interpretovat sociální jednání, tedy hledá u jeho samotných subjektů, a sice prostřednictvím intersubjektivní (tj. z pozice každodennosti, přirozeného postoje - „žitého světa“), kterou jedinou uznává za záruku objektivní sociologického zkoumání.

Sociolog musí při interpretaci jednání aktéra dodržovat 3 základní postuláty: 1. postulát *logické shody* – používá všeobecně sdílený pojmový aparát (snaží se o maximální indexikalitu), 2. postulát *subjektivní interpretace* – při vysvětlování lidského jednání bere v potaz subjektivní významy samotných aktérů, a 3. postulát *adekvátnosti* – nesmí interpretovat jednání aktéra jemu nesrozumitelně [Hájek 2006].

Ve své práci se řídím všemi výše zmíněnými východisky a postuláty, přičemž objektem mé analýzy nejsou primárně samotná jednající individua, ale představitelé/představitelky současného feminismu, kteří/které se o interpretaci skutečnosti snaží, přičemž však výše uvedené postuláty nerespektují, a nemohou tedy dospět k jejímu správnému pochopení. Inspirací mi byl koncept dekonstrukce představitelů poststrukturalistické sociologie, zejména dílo Judith Butler.

Při vyhledávání a studiu relevantní literatury proto neupřednostňuji díla odborná sociologická, která jsou mnohdy s fenomenologickými postuláty v rozporu, před „nevědeckými“, majícími k „žitému“, a tedy reálnému světu blíže. Každou domněnku

znovu prověřuji v praxi.

Dále využívám poznatků z 2 experimentů, jednoho zaměřeného na zjišťování osobních preferencí v interakci partnerského vztahu muže a ženy, druhého na „genderovou esencialitu“ pocházející z americké fenomenologické školy a kvantitativních dat z velkých empirických výzkumů věnovaných dané tematice i „měkkých dat“ získaných z bezpočtu rozhovorů, které napomáhají věcně ukázat vyčpělost současného západního feminismu.

S cílem dopátrat se možných dalších, dosud netušených faktů jsem podnikla (z hlediska výzkumnické etiky možná neprofesionální) akci, při níž pověřené, diskrétní osoby pro mé účely pořizovaly tajné nahrávky rozhovorů mužů ve veřejných pohostinstvích. Tyto rozhovory jsem posléze analyzovala, nicméně pouze potvrzovaly obecné stereotypní představy o světě mužů.

I. Počátky moderního feminismu a zrod genderu

Ačkoli se má práce zabývat kritikou současného feministického diskursu, nechci opomenout projevit uznání všem statečným ženám, které se v minulosti nebály vymanit ze zajetí tradičních společenských myšlenkových struktur a zasadily se o zrovnoprávnění žen, získání jim volebního práva, práva na vzdělání a zbourání mnohých kliše, která ženskému pohlaví znemožňovala duchovně se rozvíjet.

Zejména obdivuji pokrokovost, houževnatost a odhodlanost prvních feministek a feministů na území českých zemí, které od poloviny 19. století (tedy půlstoletí po započatí bojů ze lidská práva vůbec, zejména v souvislosti s Velkou francouzskou revolucí) vyvíjely revoluční aktivity za zlepšení společenského postavení žen, které v té době fakticky ještě neměly žádná práva občanská. Důležitou organizátorkou akcí zaměřených na ženskou emancipaci byla například Magdalena Dobromila Rettigová, která na svých besídkách nabádala ženy a dívky k vzdělávání a zájmu o veřejné záležitosti. V literatuře se prosadily první ženské autorky jako Božena Němcová, Sofie Podlipská a Eliška Krásnohorská, přičemž Krásnohorská je pro podporu ženské emancipace významná také založením prvního dívčího gymnázia ve střední Evropě. Karolina Světlá byla zakladatelkou Ženského výrobního spolku českého vyučujícího ženy k prakticky a ekonomicky výdělečné činnosti. Ženy podporovali také osvícení muži. Vojta Náprstek ve spolupráci se Světlou otevřel tzv. Americký klub dam, inspirovaný zkušenostmi s ženským hnutím z jeho desetiletého pobytu ve Spojených státech, který měl za cíl podporovat pořádáním odborných přednášek předních českých vědců a myslitelů vzdělanost žen, dobročinnost, zavádění technických výtvarků do domácností a péči o děti a mládež.

Klíčový význam pro zrovnoprávnění žen měl však T. G. Masaryk. Na svých přednáškách ostře kritizoval poddané postavení ženy v tehdejší společnosti, ale učinil i nejvýznamnější krok k nápravě této věci - prosadil ženám právo na vzdělávání na středních a vysokých školách. Díky jeho politické činnosti vedoucí ke vzniku samostatného Československa – státu založeného na demokratickém principu – mohla být roku 1920 v § 106 Ústavy poprvé stanoven zákon o rovnosti všech občanů bez

ohledu na rasu, náboženské vyznání, jazyk a jasně institucionalizoval, že se neuznávají ani *žádné výsady pohlaví*.

Tím nabyl účinnosti také Masarykův výrok z přednášky z roku 1904, že *není otázka ženské, jako není otázka mužské: existuje jen otázka společnosti*, který dokonale vystihuje podstatu demokracie, svobody a rovnosti lidí, jež se stala základní všeobecně platnou lidskou hodnotou. (Masarykovy ideje mi byly východiskem pro srovnávací analýzu vývoje ženského hutí.)

Světové dramatické události první poloviny dvacátého století se zcela jistě v duchu těchto hodnot nenesly, takže nově vydobytá rovnoprávnost žen se těžko uplatňovala, tak jako se těžko uplatňovala základní práva všech lidí. Proto není divu, že se feministické hlasy ozvaly znovu po zklidnění a stabilizování politické a společenské situace po skončení světových válek.

Druhá vlna bojů za dodržování lidských práv (boje proti rasismu, rasové xenofobii aj.) se vzedmula v 60. letech v Americe a znovu podnítila i feministické hnutí. Jeho další vývoj však pokračoval poněkud schizofrenně. Z hnutí za zrovnoprávnění žen se z po jeho skutkovém naplnění rozštěpilo na mnoho (často i protichůdných) směrů jako je levicový feminismus, radikální feminismus, ekofeminismus, anarchofeminismus a mnoho dalších, které se liší výkladem postavení ženského rodu (genderu^{*}) ve společnosti i z hlediska celého lidstva. Jedny demonstrují totožnost schopností obou genderů, jiné komplementaritu v rozdílnosti, další ženskou morální nadřazenost.

Tématem dne se stává povaha a původ *genderové identity* jakožto klíčového problému pro nalezení startovní čáry feminismu jako vědy. A dochází k dalším názorovým rozkolům. Nejsilněji se ozývají stoupenci/-kyně esencialistického pojetí genderové identity a stoupenci konstruktivistického proudu. Esencialisté razí názor, že genderová příslušnost je determinována biologickým pohlavím jedince – že tedy anatomie a fyziognomie lidského těla a pohlaví předurčuje také psychickou a sociální

---

* Pojem gender užívám v tradičním významu jako konstruktivistického termínu sloužícím k odlišení biologického a sociálního pohlaví. *Gender* jako pohlavní rod je chápán jako sociální konstrukt, zatímco pojem *pohlaví* odkazuje k anatomickým a fyziognomickým odlišnostem mužského a ženského rodu.

povahu člověka, konstruktivisté proti tomu považují generovou identitu za sociální produkt, výslednici procesu institucionalizace a legitimizace sociálního jednání. Genderová identita, tedy maskulinita či femininita se všemi vlastnostmi, kterými se vyznačují, není podle nich žádná „přirozenost“, nýbrž sociální konstrukt, uměle vytvořená norma. Sociální vědci (kam patří převážně sociologové a považuje se za ně většina feministek) reprezentují spíše druhý přístup, naproti tomu přírodní vědci (biologové, psychologové a dá se říci, že odpovídá i laické interpretaci lidí) jsou stoupenci směru prvního.

II. Kritická současnost

Důležité na tomto sporu však není ani tak to, kde leží „pravda“, ale skutečnosti, že v momentě vnitřního rozdělení feministického hnutí, kdy zájem o ženu a její společenské postavení fakticky ustoupil „vnitroideologickým“ rozporům a hlavnímu zájmu o etablování feminismu jakožto vědecky relevantního myšlenkového směru mělo vyjít najevo, že se jeho smysl vytratil. Omezil se na pouhé sebeospravedlňování a filozofické teoretizování bez vazby na reálný život, které již nemají nic společného s původním programem a hlavně ani s původním subjektem své existence – s utlačovanou, společensky znevýhodňovanou, ubližovanou, dehonestovanou ženou.

Ba co hůř, jeho činnost se tímto zabstraktněním obrací proti svému původnímu záměru. Neustálým „dokazováním“ genderové nerovnosti a přeživší existence patriarchální společenské struktury bez ohledu na subjektivní pocit „diskriminovanosti“ samotných žen jim brání reálně uplatňovat svou rovnoprávnost, prosazovat se na pracovním trhu na základě vlastních schopností, bez pomoci požadované afirmativní politiky pozitivní diskriminace, která jim tak ubírá důstojnost a podporuje udržování stereotypních názorů na ženské pracovní kompetence, a ač se snaží o opak – brání ženám ve svobodné volbě vlastních preferencí tím, že stigmatizuje práci v domácnosti jako projev ženské podřízenosti mužům, čím dost možná nepřímo podporuje negativní postoj k mateřství a rodičovství.

Jak vyplývá ze všech *objektivních* výzkumů (tedy ne zmanipulovaných

feministických, tzv. „genderových studií“, které se ve skutečnosti zajímají pouze o jeden z obou genderů a vždy odhalí, co je potřeba), životní aspirace žen jsou často v rozporu s feministickými požadavky či přímo vyvrací feministická východiska. Jisté je i to, že naprostá většina západních feministických prací operuje s mylnými předpoklady a udržuje tedy v činnosti zcela neopodstatněný diskurs „ženské otázky“. Velmi výrazným projevem feministické činnosti je také současná krize mužství, které se věnují dále.

Z těchto i dalších důvodů (např. s pokračujícím procesem individualismu či rozvojem konzumní kultury) se ženy vně feministického diskursu nejsou s to (ani ochotny) nadále identifikovat s jeho myšlenkami, často se od něj cíleně distancují.

Oblasti zájmu

Ukázalo se totiž, že postavení žen ve společnosti se občanským zrovnoprávněním nijak výrazně nezměnilo. To vzbudilo u feministických aktivistek nepochybně zklamání. Ačkoli byl ženám umožněn přístup ke vzdělání, a tím pádem i otevřen zámek jejich domovní branky vedoucí do „velkého světa mužů“, ženy se do něj příliš nehrnuly. Mnohé možná odradil odmítavý postoj mužů je mezi sebe vpustit, mnohé se však své nové šance realizovat se jinde než doma ani (v poměrně významné míře dodnes⁴) nesnažilo využít. Ženy prostě nemají zájem hledat nový smysl svého bytí v kariéře a spokojují se s „rodinným štěstím“.

Pro feministky to byla hořká satisfakce. Jejich plán podpořit ženskou emancipaci se nerealizoval. Za vlašnými profesními aspiracemi žen proto viděly strukturální chybu společenského systému, a tak v současnosti zapojují své síly, aby tento problém vyřešily. Analyzovaly se jednotlivé oblasti ženského světa, které mohly být semeništěm tohoto patologického a nerovného postavení žen. Jako příčiny údajného selhání emancipačního hnutí byly shledány patriarchát, fyzické a symbolické násilí, muži koncipovaná státní i světová politika, nespravedlivý pracovní trh, mužská sexualita a problém konstituce genderové identity...

Patriarchát

Ústředním pojmem a východiskem feminismu je patriarchát, lépe řečeno patriarchalismus. Patriarchát je "univerzálně platný koncept představující ve všech společnostech formu utlačování" [Cyba 2000: s. 15]. Vztah mezi pohlavími je v těchto společnostech považován za nerovný, postavení mužů je vnímáno jako dominantní, žen jako podrobené. Jinými slovy, znamená nadvládu mužů ve všech sociálních vztazích - přenesenou z dříve rodinné úrovně na úroveň celé společnosti. "Asymetrické mocenské vztahy mezi pohlavími, utlačování a fakt, že se nejedná o žádný přirozený a samozřejmý fenomén" [tamtéž] potvrzuje skutečnost současné patriarchální společnosti.

Představa fungování patriarchální sociální struktury se zkrátka zdá teoreticky téměř nevyvratitelná. Německá feministka Gerda Lerner se zabývala jejich historickým vývojem. Přišla údajně na to, že první známky ztráty statusu ženského pohlaví lze pozorovat už ve třetím tisíciletí před Kristem, kdy z náboženských vyobrazení začaly mizet ženské bohyně. Už tehdy byly prý ženy degradovány z "respektovaných" na "nerespektované" [tamtéž: s.16]. Není však bez povšimnutí, že tuto skutečnost popisuje Bachofen už v roce 1861, takže autorství "objevu" Lernerové lze popřít, navíc u Bachofena vyznívá ve zcela jiném smyslu.

Bedřich Engels ve své studii o rodině, který výsledky antropologických výzkumů Lewise H. Morgana a zmíněného Johanna J. Bachofena cituje¹, uvádí, že matriarchát by naprosto nezpochybnitelným faktem, dlouhotrvajícím, zřejmě počátečním vývojovým stadiem společnosti a civilizace vůbec. Mateřského dědičného práva se ženy nejspíše vzdaly ve prospěch mužů zcela dobrovolně. "To byl, zdá se, vůbec nejpřirozenější přechod", komentoval to Marx [Engels 1949]. Nehledě na to, že v četných indiánských a jiných přírodních kmenech, prokazatelně probíhal přechod od matriarchátu ještě v minulém století, a matriarchální společnosti, např. v Tibetu a v Indii dnes existují. Jak dokládají i výzkumy přírodních společností antropoložky M. Meadové, patriarchální struktura není žádným všeobecným jevem, nýbrž existují i společnosti matriarchální a rovnostářské [Gjuričová 1999: s.76].

Také Pierre Bourdieu zakládá svou argumentaci antropologických výzkumech,

snaží se však dokázat opak. Dopodrobna sledoval jazykovou a společenskou strukturu kultury kabylských Berberů, přičemž u nich objevil doslova inkorporovanou mužskou hegemonii. Jako mnozí jiní vědci (postupoval tak i Durkheim při studiu elementárních forem náboženského života u primitivních společností) se domnívá, že současnost lze studovat v kategoriích definovaných minulostí, neboli že přírodní společnosti s jasně viditelnou, jaksi přirozenou společenskou strukturou jsou předobrazem společností moderních, tedy že i komplikované uspořádání společnosti skrývá starou, předchozími generacemi determinovanou strukturu. Bourdieu dále tvrdí, že na udržování patriarchálních tradic znevýhodňující postavení žen dodnes se podílí celá Evropa.

Čím však ve vyznačují tyto „patriarchální tradice“? Tím, že stále mnoho žen upřednostňuje rodinu před kariérou nebo že ženy vydělávají průměrně o čtvrtinu méně než muži? Že se stále málo žen prosazuje do vysokých řídicích funkcí a politiky? Že stále panuje stereotypní vzorec „správné ženy“ a „správného muže“, který připisuje jedincům na základě pohlaví různé sociální role a očekávání, přičemž ty ženské sociologové popisují jako podřadné rolím mužským?

To je ovšem přece základní teoretická chyba! Sociolog by se, jak káže sociologická tradice, neměl dopouštět hodnotových soudů sociálních jevů. Ženy, jakožto rovnoprávné, svobodné a racionální bytosti jednájí na základě svých preferencí a svým jednáním se snaží dosáhnout svých aspirací. Následující experiment ukáže, jak v praxi funguje vztah muž-žena.

Experiment zkoumající preference

Ráno sedí Joe a Mary spolu u snídani. "Drahá, co bys řekla tomu, kdybychom šli spolu dnes večer na fotbal? Od šesti hrajeme s nějakými nováčky, určitě je rozneseme na kopytech! Vsadil jsem na naše dvě kila. Pak bychom si zašli někam na dobrou večeři!", zkouší to Joe.

"Já znám ty tvoje 'dobré večeře'! Zase skončíme s tvýma kumpánama v hospodě na utopencích!"

"Ne-ne, slibuju! Chlapi dnes nemůžou a mně se nechce jít samotnému..."

„Viš, zrovna jsem se tě chtěla zeptat, jestli bys se mnou nešel na koncert filharmonie, zase nabízejí ty výhodné vstupenky... Začíná to v sedm." , nabízí Mary protinávrh.

"Hmm... to je špatný, to nestihnem, když se fotbal hraje o šesti..." , přemýšlí Joe.

"Hele už musím do práce, nebo mi ujede autobus", vstává Mary od stolu.

"Zavolej během dne a domluvíme se na ten večer! Pa!", bouchnou dveře.

K poledni překvapí město orkán. Stromy se ohýbají a lámají ve vichru, všude poletují odpadky, víří prach, nikdo nevychází z domu... Trhají se dráty elektrického vedení a bičují ulice, kvílí alarmy poplašných zařízení, tu a tam se vysype výloha či okenní tabulka.

Joe se marně snaží dovolat Mary, jestli je v pořádku (a opatrně se zeptat, zda by nešla na ten večerní zápas, že určitě půjde i Jane)... Mary se marně snaží dovolat sousedce, jestli by nemohla sundat květiny ze společného balkónu.

Telefonní vysílač je zřejmě mimo provoz.

Odpoledne se situace uklidní, policisté pacifikují rozjitřené obyvatele, navštěvují vyrabované krámký a sepisují s obchodníky škody, majitelé aut leští kapoty a klejí nad poškrábaným lakem, ženy se s kabelkami vrací do ulic na nákupy, s kočárky na procházku do parku. Elektrikáři opravují vedení, údržbáři projíždějí chodníky svými multikárami, kolem pobíhají toulaví psi a jiná individua a snaží se zachránit, co se dá. Klempíři spravují telefonní vysílač.

Oba protagonisté uvažují, co budou dělat. Oba by chtěli strávit večer spolu, ale co když Mary půjde za Joem na stadion, zatímco Joe za Mary do divadla? Anebo budou oba doufat, že tam druhý dorazí a Joe zůstane sám na fotbale, přičemž Mary zase sama v lóži?

Mary i Joe přemítají, jak se asi zachová ten druhý...

Prekérní situaci si znázorníme schematicky:

		Mary	
		fotbal	koncert
Joe	fotbal	2,3	2,1
	koncert	4,3	1,4

1 – Mary jde na koncert

2 – Joe jde na fotbal

3 – Mary jde na fotbal

4 – Joe jde na koncert

Z tabulky je logicky zřejmé, že nejhorší situace, která může nastat, je, když Mary půjde za Joem na fotbal, zatímco on se jí bude snažit zastihnout na koncertě (4,3). Oba budou trávit večerní program sami, k tomu v neoblíbeném prostředí. Další tři možnosti už tak snadno zhodnotit nelze – nevíme, zda Joevi milejší jít na fotbal sám či v případě Mary být sama na koncertě (2,1), anebo být se svou milou (1,4) / milým (2,3), ale zase ustoupit od svého zájmu. Připusťme však reálnou možnost, že zamilovaný páreček bude raději pohromadě. Máme tedy rovnocennou situaci, kdy k uspokojení cíle „trávit večer spolu“ se musí jeden z dvojice podřídit druhému. Buď bude muset Mary jít na fotbal, nebo Joe na koncert. Jeden bude každopádně méně kulturně uspokojen než druhý.

Před půl sedmou stojí Mary ve foyer před koncertní síní a čeká na lístek. "Miláčku, kup někde do lóže, ať máme soukromí...", zalaškuje Joe, vystoupí zpoza rohu k Mary a políbí ji na tvář...

Proč šel Joe nakonec na koncert, ačkoli chtěl jít na fotbal? Nechtěl doma slyšet výčitky a raději ustoupil, protože čekal, že Mary na fotbal nepřijde, šel tak na jistotu za ní na koncert? Chtěl prostě být s ní, ukázat jí, že ji miluje, že kvůli ní obětuje i svůj oblíbený fotbal? Dělá si zadní vrátka kvůli dalšímu zápasu příští týden? Demonstruje, že je „opravdový muž“, galantní k ženě, jak se od něj očekává?

Motivů může být samozřejmě mnoho dalších, ale není mým cílem je řešit. Zastavme se u prostého faktu, že signifikantní většina mužů (více než 64%)² se při navození této modelové situace, kterou velmi podobným příkladem demonstruje Martin Hollis ve svém pojednání o hrách racionálních aktérů svou teorií racionální volby, rozhodne vzdát se vlastní priority a podřídit se přání partnerky, zatímco ženy na svých prioritách trvají.

Tento výsledek pochází z interních experimentů na studentech prof. Hartmuta Rosy z Univerzity Friedricha Schillera v Jeně, jehož semináře jsem při svých tamních studiích navštěvovala. Při experimentu se měli přítomní vžít do výše zmíněné modelové situace, muži do Joea a ženy do Mary, přičemž vždy vyšel stejný výsledek: většina Mary by šla na koncert, většina Joeů také na koncert. Orientačně jsem tyto závěry testovala na

svých příbuzných, přátelích a známých a zaznamenala dokonalou shodu výsledků: *muži považují za správné podřídít své zájmy zájmům ženy.*

Tento, spíše mimoděk získaný poznatek má dalekosáhlé konsekvence a silně nabourává většinu dosavadních feministických studií i teorií, experimentů i závěrů z mnoha etnografických a antropologických výzkumů a sociologických konceptů „dokazujících“ mužskou nadvládu ve společnosti.

Prostor, kde se uskutečňuje životní cíl naprosté většiny lidí, je právě soukromá sféra - totiž sféra jejich intimních vztahů. To, že se ženy nehrnou do politiky a spokojují se s hůře placenými posty v zaměstnání, nemá nic společného s jejich utlačováním, znevýhodňováním, podceňováním ani není projevem symbolického násilí na ženách či jejich habitusu, ale prostě výsledkem *zhodnocení jejich preferencí a schopnosti využívat stávajících podmínek k vlastní seberealizaci* – dosažení aspirovaných hodnot, tj. rodiny a životního partnera, které jsou nejen touhou většiny žen, ale i mužů (viz [Kuchařová 2005: s.5] ²).

Z patriarchátu jako původce všeho zla a bezpráví páchaného na ženách vycházejí i další výzkumné oblasti feminismu a gender studies.

Pracovní trh

Helga Hernes (1987) situaci žen na pracovním trhu komentuje slovy: “S rozkladem tradiční formy rodiny a silnější integrací žen do pracovního trhu se stávají ve stále větší míře závislé na sociálním státě, který ale prosazuje patriarchální elementy, takže jsou životní podmínky žen a jejich - z těchto podmínek vycházející - zájmy ignorovány, čímž je dosažena nebo posílena jejich závislost na mužích... Stát je instituce stranící patriarchálním strukturám" [Cyba 2000: s.18]. Ursula Beer s Ute Gerhard (1990) koncept rozvíjejí a varují, že patriarchalismus se ještě rozšířil a nabyl ještě zákeřnější, protože latentní podoby s rozvojem moderní svobodné občanské společnosti a kapitalismu. Hovoří o takzvaném "sekundárním patriarchalismu": skrze monopolizaci mocenských pozic se reprodukovala jejich tržní vládnoucí pozice do privátní sféry rodinných vztahů. Silvia Walby (1990) přitakává: muži obsadili řídicí pozice ve všech

sférách společenského života - na trhu práce, v kultuře, sexualitě, násilí a státní správě - skrz ně utlačují ženy, ať se hnou kamkoli. Americké feministky Cockburn (1988), Acker (1988) a Crompton (1993) navazují a rozvíjejí problematiku dále: "Kapitalistický hospodářský systém už dopředu počítá s rezervoárem nekvalifikované ženské pracovní síly, ... bez ní by kapitalistický systém vůbec nemohl fungovat" [Cyba 2000: s.18].

Jinými slovy ženy obvykle nedosahují potřebné kvalifikace, aby mohly obsadit místa kvalifikovanější, tedy lépe placená, takže s nimi kapitalismus může počítat. To, že ženy dosahují v průměru nižšího vzdělání však nemůžeme svádět na muže ani na nějakou domnělou podobu sociální struktury, ani považovat za negativní společenský stav, natož se ho represemi snažit změnit. Každý člověk se sám rozhoduje o svých prioritách, a uvážíme-li, že všeobecná inklinace k rodinnému životu zahrnuje i touhu po dětech, o které se pak oba rodiče chtějí starat a vychovávat je, je pro ženy-matky jedinou cestou k dosažení životního cílu rezignovat na případnou touhu po nějakém řídicím postavení, které s sebou přinášen požadavek velké míry zodpovědnosti, dlouhou pracovní dobu, neustálé řešení problémů podniku a velký psychický tlak. Je tedy naprosto rozumným rozhodnutím spokojit se s "nižší", méně náročnou pozicí, než se úporně drápat „nahoru“ a pak s mateřstvím kapitulovat. Každá žena by navíc mohla potvrdit, že zkušenost mateřství zásadně přehodnotila její priority a naprostá většina z nich hodnotí své rozhodnutí mít dítě, i za cenu dočasného pracovního omezení, pozitivně.²

Hlavními kritérii genderové nerovnosti na trhu práce jsou podle Marie Čermákové průměrná mzda, pracovní úvazek, profesní postup, segregace pracovních oborů a dělba práce v domácnosti [Čermáková 1999: s.53-55]. Způsob, jakým je tato nerovnost argumentována, je však minimálně zarážející.

Mzda. Skutečnost, že ženy vydělávají v průměru méně než muži ještě nemusí vypovídat o tom, že ženy jsou diskriminovány. Každá pracovní smlouva se zakládá na souhlasu obou stran – zaměstnavatele i zaměstnance – a pokud zaměstnanec na pracovní nabídku zaměstnavatele svobodně přistoupí, je zcela nemístné následně ho obviňovat z vykořisťování žen či zpochybňování jejich schopností. Bylo by to naopak upírání ženám svobodné volby a zpochybňování jejich racionality⁴. Považují rovněž za projev

ztráty soudnosti pozastavovat se nad zjištěním, že manuálně pracující muž (např. automechanik) obvykle vydělává více než nemanuálně pracující žena (např. sekretářka) [Čermáková 1999: s.53]. Když uvážíme, jakou míru kvalifikovanosti vyžadují obě zaměstnání, je snad lepší finanční ohodnocení muže opodstatněné.

Považuji za důležité na tomto místě poznamenat a odkázat na výzkumy zkoumající partnerské preference, že rovnost mezd (jakkoli ospravedlnitelná kapitalistickými zájmy trhu, na němž je mateřství ženy a z něj plynoucí jednostranné povinnosti pro jejího zaměstnavatele nevýhodné) je z hlediska partnerských vztahů a rodin, které představují základ fungování a budoucnosti společnosti jako takové, nežádoucí. Jak dokládají tyto výzkumy, ženy si za partnery přejí právě muže movitější, vzdělanější a dominantnější než jsou samy, zatímco pro muže je ideální partnerka přesný opak (méně vzdělaná, s nižším příjmem, submisivnější) [Gjuričová 1999: s.80]. Z tohoto faktu je možné vyvodit, že muži jsou de facto nuceni samotnými ženami neustále se snažit vydělávat více než ony, aby si tím zajistili jejich přízeň a úctu. Je tedy přáním žen mít za partnera muže s vyššími pracovními výdělky, tedy neexistuje žádný důvod k revolučnímu odboji.

Paradoxní povahy nabyly také problém **pracovního úvazku** žen, kdy z jedné strany jsou kritizovány podniky neumožňující ženám s malými dětmi klouzavou či zkrácenou pracovní dobu, aby nebyly nuceny rozhodovat se mezi rodinou a zaměstnáním, z druhé strany se ozývají rozhořčené hlasy feministek, že ženy často pracují na poloviční úvazek a jsou tedy obrány o možnost profesního růstu. Zřejmě by nyní padla námitka, proč by to měla být žena, která se má rozhodovat mezi kariérou a rodinou, na ni je však snadná odpověď: protože je racionální, když se rodina vzdá poloviny nižší mzdy ženy, než kdyby se měla vzdát mzdy mužovy, která je zpravidla vyšší. Tím se sice pomalu dostáváme do bludného argumentačního kruhu, nicméně taková je prostě skutečnost, nehledě na to, že minimálně půl roku je matka pro dítě také základním distributorem výživy. Rozhodování o tom, kdo se ujme péče o narozeného potomka je koneckonců záležitostí obou partnerů a nám nepřisluší jejich volbu nijak zpochybňovat či vysvětlovat vnějším tlakem „patriarchální struktury“.

Feministická kritika na **genderově segregovaná pracovní odvětví**, vyjadřovaná navíc zemanovsky „ženy jsou segregovány“ [Čermáková 1999: s.55], jako by tato

segregace byla způsobována nějakou vyšší mocí, a sice že feminizovaná pracovní odvětví (školství, zdravotnictví, sociální práce) jsou vždy ta hůře placená. Ani to ovšem není pravda, řada pracovních odvětví zajišťuje ženám několikanásobně vyšší příjmy než mužům, například módní průmysl, showbusiness, sexuální průmysl. Je zajímavé, jak se pro feministky *peníze* staly stěžejním měřítkem pro posuzování genderové nerovnosti. Jestliže ženy opravdu morálně převyšují muže, jak se mnohé feministické směry snaží tvrdit, proč tak ochotně přijímají „mužské hodnoty“ jako touhu po moci, úspěchu, nadvládě, které s penězi přímo souvisí, za objektivní kritéria hodnocení společenského postavení žen ve společnosti? Jestliže tento svět je světem mužů, normou všeho je muž, věda je vědou mužů – o mužích a pro muže, bohatství je bohatstvím mužů, ženy jsou také pouhým vlastnictvím mužů, protože jsou na nich ekonomicky závislé, a jedinou cestou, jak dosáhnout skutečného zrovnoprávnění je otevřít prostor ženskému vnímání světa a ženským hodnotám, zohledňovat je při veškeré politické, vědecké a společenské činnosti [Walter 1996], jak je tedy možné, že feminismu jde pořád jen o „prachy“? Popírá tím většinu svých deklamovaných záměrů a dokazuje nepravdivost svých tvrzení snažících se o glorifikaci žen.

Dělbě **práce v domácnosti** se věnuji dále v souvislosti s konceptem symbolického násilí (s. 18).

Násilí

Jana Opočenská definovala násilí jako „zkrat, krátké spojení, destruktivní mechanismus v lidském nitru, který mrzačí oběť a nakonec i pachatele“ [Opočenská 1999: s. 117]. Tato definice je nadmíru pofiderní, stejně tak jako celá její stať ve sborníku o *Společnosti mužů a žen z pohledu gender*. V individuálním **fyzickém násilí** – tedy „užití fyzické síly, která způsobuje zranění nebo škodu“ [tamtéž] vidí příčinu terorismu a v **ekonomickém násilí** – nerovném přístupu ke zdrojům – příčinu bídné sociální situace lidí v zemích třetího světa: „Jestliže se vymažou dluhy, pak v těchto zemích bude víc prostředků pro zápas s chudobou, na zdravotnictví a péči o životní prostředí“ [tamtéž: s. 188]. Je velice naivní domnívat se, že kdyby jim bohaté státy odpustily dluhy, ovlivnilo by to ekonomickou situaci jejich obyvatelstva. Za zaostalostí

„zaostalých“ zemí do velké míry stojí jejich vlastní vládci – lidé žijící v neskutečném přepychu a blahobytu. Ale to není naším zájmem se nyní zabývat touto problematikou. Další druhy násilí, které Opočenská rozlišuje, je **sociální násilí**, jehož cílem je izolovat jedince nebo skupinu od širšího společenství, násilí sexuální a duševní.

Bourdieu věnuje hlavní část svého díla na ženách páchanému ještě **symbolickému násilí**, jež podle něj plyne z naturalizovaného klasifikování genderových rolí, které jsou definovány jako vztah nadřazený muž - podřízená žena. Čili - symbolické násilí spočívá v tom, že ženy si tento nerovný vztah ani neuvědomují, protože nástroje poznání, jimiž disponují, jsou samy o sobě jen „osvojenou formou vztahu nadvlády“. To se projevuje třeba v dělení domácích prací na mužské a ženské, resp. ženské práce jsou takové, které jsou nehodné muže. Když muž doma pomáhá, ženy to údajně tají, aby ho před známými nesnížily.

To je ovšem absurdní poznatek, mimoto nepravdivý (naprostá většina mužů doma „pracuje“ a jejich ženy se tím nijak netají, spíše se chlubí, jak si je vycepovaly). Nejenže podle mých zkušeností i výsledků výzkumů (viz [Kuchařová, Sirovátka 2005]) většina mužů se na domácích pracích podílí, ale hovořit dnes o nějaké dělbě domácí práce je téměř passé, jelikož většinu prací zajišťují domácí spotřebiče, bílá elektronika, účinné chemické prostředky, vodovod a kanalizace. V naší společnosti už snad nikdo nechodí s vědry pro vodu ani s prádlem k vodě, neroztápí plotnu chřastím a poleny, nedrhne hrnce pískem apod. Dnes dá větší „práci“ než cpát prádlo do pračky, nádobí do myčky či jídlo do ledničky, najít místo k parkování či najít v televizi nějaký pořad, který by stál za zhlédnutí.

Sexuální násilí definuje Opočenská jako „jakékoliv sexuální činy a chování, jež ponižují a dějí se bez souhlasu druhé strany“ [Opočenská 1999: s. 119]. S naprostou samozřejmostí je sexuální násilí připisováno mužům. Poukazuje se na fyzické napadání žen muži, domácí násilí, sexuální zneužívání, je spojováno také s pornografií a prostitucí, jíž jsou „obětmi“ převážně ženy. Nechci v žádném případě bagatelizovat závažnost problému znásilňování ani fyzického bití, považuji však za nutné poukázat na velmi rozšířený jev násilí uplatňovaného na mužích.

Zcela není oprávněné tvrdit, že ženy jsou ze své přirozenosti nenásilnické, že jsou mírumilovné a šetrné [Mitschrlich 1987]. Minimálně každodenní zpravodajství by

průkopníky a průkopnice tohoto tvrzení měly přesvědčit, že nenásilí není ženám nijak vlastní, i když se možná projevují méně agresivně. Na veřejnost však pronikají zvěsti i o naprosto brutálním a nelidském zacházení žen zejména s vlastními dětmi, ale známy jsou i případy válečných násilnic a sériových vražedkyň. Stejně tak je velmi nespravedlivě posuzována situace války – mužské záležitosti, jejíž následky však odnášejí převážně nevinné ženy. Feministky jednohlasně žehrají nad důsledky válečných výdajů na ekonomickou nespravedlnost a etiku násilí vůči ženám, avšak žádná si neuvědomuje, že jsou to muži, kteří ve válce musejí bojovat a nasazovat vlastní život za vyšší společenské zájmy, i za zajištění bezpečí samotných žen. Jako by život muže byl bezcenný, nebo alespoň měl menší cenu než život ženy. Netroufám si srovnávat, zda je lepší být znásilněna nebo zabita, každopádně byli to především muži, kdo byly válkami zabíjeni a mrzačeni jak fyzicky tak psychicky, přičemž jejich položený život byl v kontextu monstróznosti válečné smrti jakoby nicotný. Jak trefně podotkl Milan Machovec v rozhovoru s Olgou Sommerovou, ženy nejsou něžné, pouze v mužích něžnost vzbuzují [Sommerová 2005: s.12-13]. Něžnost není nějaká jejich esence, kterou kolem sebe šíří, ale probouzí svým submisivním chováním schopnost být něžný v mužích.

Opočenská dále zmiňuje **duševní násilí**, neuvádí však žádné praktické příklady duševního týrání žen muži. Snad proto, že na duševní násilí jsou expertky právě ženy. Ať už se vyskytuje v souvislosti se sexualitou, kdy žena zesměšňuje mužův výkon, prostřednictvím sexu, který buď vyžaduje, či muže svádí a sex pak odmítá, nebo domácím despotismem aj. Psychické týrání mužů, kdy ženy mužům po rozvodu bránily mužům stýkat se se svými dětmi a ještě je před nimi očerňovaly a vzbuzovaly k nim nenávisť, si u nás vyžádal založení spolku Unie otců. Fakt, že na bezdomovectví se výrazně podílejí ženy, které vykopnou manžela z domu a nastěhují si k sobě jiného, feministky rovněž nijak nereflktují. Sommerová v předmluvě své knihy O čem sní muži prohlašuje: „Společným původcem trápení a zoufalství těchto žen byl vždycky muž, člověk nejbližší, posel mrazivého vesmíru“ [Sommerová 2005: s. 4]. Neodpustím si podotknout, že jestli někdo v mužích pěstuje negativní vztah k ženám, pak jsou to nepochybně jejich vlastní matky a způsob jejich výchovy. Feministky si na sebe tak trochu ušily past, když deklamují, jak na ženách leží hlavní břemeno péče o děti, že ženy

stále ještě nejsou dostatečně emancipované a „poníženě“ zůstávají s nimi doma, a když kritizují monopol žen v „neprestížním“ základním a středním školství. Tím totiž ukazují na toho, kdo za všechno příkoří může – mohou si za něj samy ženy. Místo snah o zbourání společenské struktury produkcí feministických pamfletů by bylo efektivnější zaměřit se na produkci dětí a jejich výchovu k mezilidské úctě, toleranci a svobodomyšlnosti.

Mnoho autorů krásné literatury se ve svých memoárech přiznává k nenávisti k vlastní matce (např. E. Hemingway, L. Klíma, G. Grass) či naopak uznává neschopnost se za celý život osamostatnit a vymanit z jejího silného vlivu, což mělo na jejich psychický i praktický život zásadní dopad. Matky, které ke svým synům příliš přilnou a odmítají nechat je určitým věku se od nich odpoutat, mají dle vědeckých studií hlavní vliv na rozvoj různých duševních či sexuálních úchylek. Je tedy dosti možné, že příčinou velké části případů týrání a zneužívání žen jsou ženy samy.

Sexualita

Největším omylem, ve společenskovedních kruzích obecně přijímaným za pravdu, je názor, že sexualita je výhradním prostorem mužské hegemonie. V partnerském vztahu je to vždy žena, kdo určuje, jestli dojde k souloži či nikoli, v opačném případě by se jednalo o znásilnění. Skutečnost, že znásilněn může být i muž, se nebere v úvahu. Žena jediná může sexem legálně terorizovat: vydírat jím, muže k němu nutit či ho odmítat. Muž se ocitá buď v pasti svého vlastního chtíče, nebo v pasti ženy⁵.

Je s podivem, jak dodnes není většině teoretiků Gender Studies trapné omílat stále Freudův falos. K demystifikaci penisu se už v 70. letech vyjadřovali výše již citovaní autoři Finkielkraut, Reynaud a Bruckner, a trefili hřebíček na hlavičku, když prohlašovali, že „ve skutečnosti síla spočívá v pohlaví ženy. Pravý falos, to totiž není křehký penis, který se pyšně postaví, jen když si věří, kterého je třeba milostivě naladit, aby se dal přemluvit k výronu bělavého pokladu; pravý neúnavný a vždy pohotový falos, to je pohlaví ženy“ [Badinter 2005: s. 134]. Z dob fungování patriarchátu platí dodnes potence za obecný znak jeho mužství. Ne však již kvůli jeho schopnosti zplodit syna (v

ideálním případě mnoho synů). „Na velikosti záleží“ právě proto, že mužovou sexuální úlohou se stalo uspokojení ženy.

Zejména americké feministky, např. Andrea Dworkin, velice horlivě řeší otázku pornografie, kterou interpretují jako zneuct'ování žen. Samy po dlouhých debatách ustoupily od snahy pornografii legislativně zakázat – obavy jejího přesunu na černý trh. Jakým právem však chtějí obírat ženy o práci, kterou si samy vybraly a nepochybně je i uspokojuje? Navíc tak dobře placenou? Vždyť pornografický průmysl je právě jedna z mála oblastí, kde jsou ženy výrazně lépe finančně ohodnocovány, ačkoli většinu práce odřou jejich mužští kolegové. Pornoherečky se dle mých analýz pánských diskusních fór a magazínů těší u svých fanoušků velké úcty a obdivu. Prostituce je taktéž svobodné povolání, jejíž pozitivní funkce pro společnost potvrdila její odvěká tradice a taktéž představuje oblast, v níž mají ženy nad muži navrch.

Pornografie i prostituce dokládají, jak silně, doslova násilně, jsou muži ovládnuti svými hormony, přičemž tento tlak je ještě stupňován obtížně naplnitelným ideálem mužství, které je spíše sociálně imperativní povahy (na rozdíl od ideálu ženství definovaného spíše tělesně, tedy bezpracně nabývané). Být „maskulinní“ znamená „být drsný, náruživý, bojechtivý, sužovat ženy a fetišizovat je, vyhledávat výhradně přátelství mužů, ale přitom nesnášet homosexuály, mluvit obhrouble, vysmívat se ženským pracím. Prvořadým úkolem muže je nebýt žena“ [Mahler 1982]. Čím jiným je pornografie a prostituce, jejímiž uživateli jsou téměř výhradně muži, než dokladem jejich hormonální diskriminace? Jak si může muž zachovat důstojnost, když je nucen ukájet svůj sexuální pud s prostitutkou či dokonce s nafukovací pannou, či masturbovat nad obrázkem rozcapené ženy? Jak by se mohly v pornoprůmyslu točit tak obrovské peníze, kdyby si muži sexu tolik necenili? S mzdou za jednu nafilmovanou pornoscénu se žena velkoryse užívá celý měsíc.

Ostatně důkazem toho, jak silná je ženská přitažlivost, tedy jak silně jsou muži ovládnuti sexuálním pudem, jsou milostné plotky vrcholových českých i zahraničních politiků. Vezměme se například Clintona s Lewinskou: prezident Spojených států amerických obětuje svůj úřad pár chvilčkám slasti. Topolánek se neostýchá zplodit levobočka v nejnестabilnější době své upoceně vlády se svou kolegyní. Zlé jazyky (např. Miloš Zeman) tvrdí, že Petra Buzková se do vrcholové

politiky prosouložila. Jak vidno, dotyčným mužům byla trocha špásu se ženou větší odměnou, než teplé místo v předsednickém křesle na ministerstvu. Uvažte, že i náš August Comte, budiž mu země lehká, se ztrátou své milé Klotyldy pomátl na rozum a po roce 1847 zmařil svými následnými psychotickými úvahami rozjetou slibnou kariéru.

Stoupenci Men's Movement A Finkelkraut, E. Reynaud a P. Bruckner, kteří už v 70. letech reflektovali křehkost a slabost mužství nahlolaného feministickým hnutím a konzumní hedonistickou kulturou, se už tehdy odmítali ztotožňovat se s ideálem patriarchálního „pravého chlapa“. Správně podotýkali, že hlavní služba, za níž muž prostitutce platí, je možnost se alespoň na chvíli oprostít od imperativu maskulinity a užít si slast bez přičinění. „Klient je jen chlapeček, jehož erekce zdaleka není atributem mužnosti, ale znamením jeho účasti.“ [Badinter 2005: s. 135]

Identita

I sám Bourdieu připustil, že „nadvláda“ vládnoucího ovládá, tedy že muži jsou ovládání příkazem ovládat. Nejde však jen o nadvládu nad ženami, ale i nad ostatními muži, prostě usilovat o moc nad většinou.

Ani mužská obliba v kolektivních drsných sportech nemá jinou podstatu, než že sportovci zosobňují prototyp „opravdového muže“. Při fotbalu před publikem muž prokazuje, že je bojovný, morálně pevný, opovrhne bolestí, chce jedinečně zvítězit, zničit protivníka...že „není dítě, holka ani gay“ [Badinter 2005: s. 92], proto také jediným ospravedlněním mužů pracujících v módním – „ženském“ průmyslu je, že oni gayové jsou. Sportovní šatny mužů jsou pak mikrosvětý nejryzejšího machismu. Výzkum M. Bosona Záliby mladých Francouzů ve volném čase znovu potvrdil dřívější výzkumy, že „sport spojuje muže všech společenských vrstev. Naproti tomu ženy (...) před soutěžením dávají přednost tréninku“ [Bandelot, Establet 1992]. Ženy nemají zapotřebí komukoli co dokazovat. Muž je stále je společností chápán jako živitel rodiny, stále musí bojovat za záchranu svého mužství, své cti muže, ujišťovat okolí o svém pohlaví, nesmí se nechat dostihnout ženou, protože by tím přestal být muž.. Přitom ženě se její

dovednostní nedostatky přirozeně tolerují a ani ona si z nich hlavu nedělá. Ale běda, aby muž nedokázal přesně parkovat! Když prokáže nějakou neznalost, okamžitě se stane terčem posměchu ostatních mužů. Když ztratí cestu, než aby se zeptal kolemjdoucího, raději stráví hodiny blouděním. Ztrapnil by se, kdyby dal najevo své selhání. Muži mají panickou hrůzu ze situací, kde by vyšlo najevo, že něco nezvládají. Muž se přeci nemýlí. Naprostou většinu sexuálních deviantů i delikventů, transsexuálů, transvestitů, psychopatů, vrahů a sebevrahů jsou muži. Existující obraz toho, jaký muž má být, jsou terorizující, diskriminující a často i zhoubný. V 80. letech vyšlo v USA na základě zkoumání statistik spáchaných trestných činů najevo, že naprostou většinu kriminální činnosti mají na svědomí muži ve věku 15-24 let. Dopouštěli se jich na důkaz svého „mužství“.

Diskurz o otázce pohlavní identity vedl k samotnému vyprofilování pojmu gender a je oblastí nejzásadnější. Institucionalizovat její povahu je základní požadavek, aby mohl být feminismus uznán za relevantní vědeckou oblast.

S druhou vlnou feminismu v 60. letech, kdy tento požadavek vzešel, se ukázal poněkud poetický esencialismus, který byl do té doby přijímán, pro budoucnost feminismu nevhodný, a proto začaly vznikat snahy prosadit se pomocí uznávaného sociálního konstruktivismu. Tím se feminismus svým posláním přidržel k sociálním vědám, zejména sociologii.

Spor esencialismu s konstruktivismem ilustruje příklad experimentů s dětmi fenomenologa Erwina W. Strause⁶. Straus vysvětloval rozdíl ve způsobu házení výrazem „ženský postoj“ ke světu. Podle něj je tento ženský postoj determinovaný biologicky, popírá však, že by byl daný anatomickými rozdíly. Proto také zkoumal malé děti – nejsou ještě sekundárně pohlavně vyprofilované, nemůže to tedy souviset s vyvinutou prsní tkání. Tvrdí, že i dcery amazek, které si uřezávaly jedno ňadro, aby mohly přesněji střílet z luku, házely stejně jako naše Mařenky, Kačenky a Toničky. Holčičky prostě házejí jinak než chlapečkové, protože jsou „ženské“.[†]

[†] Sociolog Mike Messner věnoval řadu článků významu kolektivních sportů, které dnes v případě chlapců často zastupují roli iniciačních obřadů, kdy se chlapci učí zvládat bolest, bojovnost a další vlastnosti "správného chlapa", mimojiné poznamenává, že tzv. "ženský způsob házení míče je pro paži anatomicky přirozený, zatímco mužský způsob přirozený není a časem paži a rameno poškozují" [Bedinter 2005].

Strausovy experimenty motivovaly představitelku amerického feminizmu Iris Marion Young, která přejala jeho závěry, avšak dále je rozvedla a reinterpretovala. Oponuje Strausovi: “Ženskost není nějaká mysteriózní kvalita nebo esence, kterou ženy nabývají na základě svého biologického žentství” [Young 1977: s. 710] a problém ženského postoje ke světu rozšířila až do psychologické roviny povahy ženské identity. Rozdíl ve způsobu vykonávání činností (ženská neschopnost jejich vykonávání) prý lze pozorovat u všech cílených jednání. Ženy jakoby neumějí koordinovat své tělo, svůj pohyb, jsou “uzavřené ve svém těle”, dělá jim problém orientovat sílu svého těla navenek, mají specifické – ženské - “bytí-ve-světě”. Používá silně androcentrické hodnocení, v jehož důsledku v jejím podání vypadají všechny ženy jako mentálně postižené. Její interpretace ženského "bytí ve světě" tudíž vlastně přilévá olej do ohně – zpochybňuje schopnosti ženy. Přesto konstruktivismus téměř vytlačil esencialismus a feminismus začal užívat nový pojem „gender“.

Kastrace genderu

Sdílený konsensus, že pohlaví je biologicky determinovaná, neměnná kategorie a gender sociálně konstruovaná, však narušila americká feministka a představitelka poststrukturalismu Judith Butler.

Vstoupila s konceptem performativity, který se snaží prokázat, že o povaze pohlavní identity je rozhodnuto aktem zařazení jedince do jedné ze dvou možných pohlavních kategorií (muž nebo žena) až na základě prezentovaného chování jedince. Tzn. například, že muže rozpoznám rozliším od ženy podle toho, jak prezentuje určité své tělesné znaky svému okolí a jak se chová. To si ho určitým způsobem zařadí a prostřednictvím zpětné vazby je muž seznámen s verdiktem, kdo „ve skutečnosti“ je. Tento dojem si internalizuje, vytváří si představu sebe sama, kterou dále externalizuje. Tímto procesem se naturalizují vlastnosti muže jako vlastnosti vlastní jeho pohlavní kategorii, ačkoli byly vlastně uměle vykonstruovány. Tedy dle Butler je sociálně konstruováno je i biologické pohlaví.

Tímto způsobem vlastně smazává rozdílný obsah pojmů gender a pohlaví, čímž

nabourává smysl feminismu jako takového. Odmítnutím rozdělovat jedince na muže a ženy totiž odmítá jakkoli zobecňovat povahu vztahů mezi jedinci na základě jejich pohlavní příslušnosti, protože tato příslušnost se nezakládá na skutečnosti, nýbrž na pochybně vykonstruované normě společenské dvojpohlavnosti. Distančuje se tedy od snah dosáhnout uskutečnění „pravé ženské identity“, údajně potlačené patriarchátem, vyzývá k dekonstrukci těchto norem – útvarů, které se za podstatu pohlavní identity pouze vydávají - a kritizuje pokusy vznášet morální nárok na politickou nápravu společnosti ve jménu nějakého kolektivního „my-ženy“. Protože ideální normy nejsou nijak ontologicky ukotveny, bylo by toto snažení marné, neboť k reálnému naplnění jejich obsahů nikdy nemůže dojít.

III. Shrnutí a závěr

Debaty v 70. a 80. let o tom, co je vlastně obsahem ženského subjektu se zkomplikovaly, když se ke slovu začal hlásit postmodernismus se svými konstruktivistickými koncepty identity. Dosud užívaná představa o pevném „my-ženy“ a univerzalistické teorie patriarchalismu, které svůj subjekt reprezentovaly jako bílou, zajištěnou, heterosexuální ženu střední třídy západní společnosti, byla narušena zavedením dalších kategorií rasy a třídy, které spolu s kategorií gender vytvořily triádu feministického diskursu.

Doplňováním stále nových kategorií (např. věk, vzhled) posunulo a rozšířilo koncept feministické politiky z žen-subjektů i na ženy-objekty jevům [Benhabib 1993] až došlo jakémusi odcizení feminismu reálnému životu vůbec. Jediný, koho ještě zajímá, je on sám.

Existence západního feminismu zaměřeného na ženy západních společností se stala irelevantní, protože feminismus je již zcela nepotřebný, ba poškozující. Pomocí dekonstrukce zažitého konstruktivistického způsobu sociologického myšlení, kritikou ontologismu, naturalicizmu, mythicismu, politizování a moralizování pohlavních diferencí nabourala Butler všeobecně uznávanou jistotu ve schopnost porozumění sociálním jevům vůbec [Stephan 2000: s. 67].

Požadavkem dekonstrukce pohlavní identity se vlastně feminismus vrací zpět na úroveň, na které byl před sto lety, kdy Masaryk prohlásil, že neexistuje ženské otázky, tak jako neexistuje otázky mužské, že existuje pouze otázka společnosti, a konečně se snad umožňuje vytvořit podmínky realizování onoho ústavního zákona § 106 z roku 1920, který občanu zakazuje jakékoli výhody dle pohlaví. Tedy zavrhuje i feministkami požadovanou afirmativní politiku, která by uzákonila kvóty na zastoupení společenských funkcí podle pohlavní příslušnosti.

Rovnost lze prosadit pouze tak, že se zruší příčina potenciální nerovnosti. Zruší-li se pojem genderové kategorie, padnou i s nimi spojené vědecké stereotypy, protože zmizí „fakta dokazující nerovnost“. Zmizí problém nízkého zastoupení žen v politice, problém platové nerovnosti, problém násilí páchaného na ženách, problém domácích prací...zbudou pouze případy jednotlivých individuí, jejichž rovná práva hájí stát. To je jediná cesta ke zrušení veškeré diskriminace. Současný feminismus ztratil opodstatnění, měl-li vůbec nějaké.

Poznámky

¹ "Podle mateřského práva totiž, dokud byl původ určován po přeslici, a podle původních dědických zvyklostí v rodu, dědili zpočátku rodoví příbuzní po svém zemřelém druhovi. Majetek musil zůstat v rodu. Protože předměty, o které se jednalo, neměly valného významu, přecházelo jmění v praxi asi odjakživa na nejbližší rodové příbuzné, tedy na pokrevní příbuzné z matčiny strany. Děti zemřelého muže nepatřili však k jeho rodu, nýbrž k rodu jeho matky... Zemřel-li majitel stád, přecházela tedy jeho stáda nejdříve na jeho bratry a sestry a na děti jeho sester nebo na potomstvo sester jeho matky. Jeho vlastní děti však byly z dědění vyloučeny. Tou měrou tedy, jak rostlo bohatství, dodávalo toto bohatství jednak muži významnějšího postavení v rodině, nežli měla žena, jednak pudilo muže k tomu, aby tohoto posíleného postavení využili a zvrátili tradiční dědickou posloupnost v prospěch svých dětí. Nebylo to však možné, pokud platil původ podle mateřského práva. Ten tedy bylo zapotřebí zvrátit a také zvrácen byl. Nebylo to tak těžké, jak se nám dnes zdá... Stačilo prostě usnesení, že napříště mají potomci mužských členů zůstat v rodu, kdežto potomci ženských členů mají být z rodu vyloučeni a přejít do rodu svého otce. Tím bylo zvráceno určování původu po přeslici i mateřské právo dědické a nastolen původ po meči a otcovské právo dědické" [Engels 1949: s.XX]

² Vypracovala jsem statistickou analýzu zmiňovaného experimentu výsledků jedné testované skupiny respondentů, která je dle slov prof. Rosy co do rozdílů v preferencích dle pohlaví ještě podprůměrně výrazná.

Crosstab

			Geschlecht		Total
			Mann	Frau	
Count	Konzert	nein	6	25	31
		ja	11	37	48
	Total		17	62	79
% within Konzert	Konzert	nein	19,4%	80,6%	100,0%
		ja	22,9%	77,1%	100,0%
	Total		21,5%	78,5%	100,0%
% within Geschlecht	Konzert	nein	35,3%	40,3%	39,2%
		ja	64,7%	59,7%	60,8%
	Total		100,0%	100,0%	100,0%
% of Total	Konzert	nein	7,6%	31,6%	39,2%
		ja	13,9%	46,8%	60,8%
	Total		21,5%	78,5%	100,0%
Adjusted Residual	Konzert	nein	o	o	
		ja	o	o	

³ Kuchařová, V. 2005. „Postoje k manželství a rodičovství a reflexe změn podmínek pro rodičovství.“ Příspěvky na VI. Mezinárodní konferenci o rodinné politice *Rodinná politika jako nástroj prevence sociálního vyloučení*. Praha, 25.-26.4. 2005. Dostupné z: http://spsp.fss.muni.cz/data/Image/RZV_SEN4_Kucharova.pdf >

Tabulka 2: Hodnoty manželství a rodičovství v porovnání s vybranými hodnotami – rozdíly podle věku (průměrná hodnota na pětistupňové škále, 1 = nejnižší hodnocení).

Hodnoty	Věkové kategorie					Koeficient Gama*
	Do 29	30-44	45-59	60 a více	celkem	
Mít spolehlivého životního partnera	4,19	4,35	4,28	4,22	4,26	-
Žít ve spokojeném manželství	3,88	4,08	4,10	4,11	4,04	.095
Mít a vychovávat děti	3,74	4,02	3,96	4,04	3,94	.125
Být úspěšný v zaměstnání	3,54	3,56	3,50	3,26	3,47	-.115
Mít majetek a peníze	3,51	3,42	3,38	3,20	3,38	-.132
Mít kvalitní vzdělání	3,39	3,48	3,38	3,24	3,37	-
Věnovat se svým zájmům	3,40	3,35	3,12	3,09	3,25	-.168
Být uznávaný lidmi v okolí	3,17	3,28	3,15	3,28	3,22	-
Podílet se na veřejně prospěšné činnosti	2,45	2,43	2,35	2,50	2,43	-

Poznámka: * Měří závislost ordinálních dat, záporné hodnoty znamenají, že s rostoucím věkem význam dané hodnoty klesá. Uvedeny jsou jen koeficienty významné na hladině významnosti minimálně 0,001.

Pramen: Rodina 2001

⁴ Výsledky výzkumu FSS MU. “Přestože by se mohlo zdát, že mladé ženy upřednostňují kariéru, výzkum uskutečněný před třemi lety na Fakultě sociálních studií MU v Brně, ukázal opak. Většina z dotazovaných studentek by zůstala s dítětem doma alespoň dva roky nebo déle, polovina z této skupiny respondentek by se ale již v průběhu mateřské dovolené pokoušela věnovat své profesi alespoň na zkrácený úvazek. Ačkoli má tedy pro ženy vysokoškolačky profese velký význam, z výsledků je patrné, že na vrcholu žebříčku jejich hodnot je dítě i za cenu přerušování jejich profesní kariéry“ [online, cit. 11.5.2007]. Dostupné z: http://novinky.sprace.cz/clanky/clanek_106357.html

⁵ Cituji stručnou závěrečnou zprávu výzkumu: “Půjdete se mnou večer na schůzku?“ “Půjdete se mnou večer do bytu?“ “Půjdete se mnou večer do postele?“ Tyto tři otázky dávali příslušníkům opačného pohlaví po navázání kontaktu najatí dobrovolníci. Zatímco polovina oslovených mužů i žen odpověděla na první otázku kladně, 75 % mužských respondentů akceptovalo také nabídku sexu, kterou však neakceptovala žádná oslovená žena. Výsledky tohoto výzkumu jenom potvrzují tvrzení Symonse, autora průkopnického díla Evoluce lidské sexuality, že “sex je něco, co ženy mají a muži chtějí“ [online, cit. 11.5.2007]. Dostupné z: http://www.tiscali.cz/wome/wome_center_061121.960102.html

⁶ “Pětiletá dívka (při házení) nevyužívá vůbec laterální prostor. Nenapřahuje se stranou nenatáčí trup nepohybuje nohama, zůstávají stát vedle sebe. Vše, co dělá pro to, aby se připravila k hodům, je, že zvedne pravou ruku dopředu po horizontále a nastaví předloktí nahoru do pozice k hodům směrem vpřed... Míček letí bez síly, rychlosti a nezacíleně... Když se k hodům postavuje stejně starý chlapec, napřahuje paži stranou dozadu předloktí táhne zpět natočí, obrátí a příkrčí trup pravou nohu zakročí. Z této pozice dosáhne síla jeho hodů podpory celého těla... Míček opouští ruku se značným zrychlením pohybuje se po dlouhém plochém oblouku ke svému cíli” [Straus 1966]

Seznam použité literatury

- Acker, J. 1988. „Class, Gender and Relations of Distribution.“, *Signs* 13.
- Bachofen, J. J. 1861. *Mutterrecht (Mother Right: An Investigation of the Religious and Juridical Character of Matriarchy in the Ancient World)*. USA-London.
- Badinter, E. 2005. *XY : O mužské identitě*. Praha-Litomyšl: Paseka.
- Balon, J. 2006/07. Přednášky Současná sociologie I a II, ISS FSV UK. Praha, ZS a LS 2006/07.
- Bandelot, C., Establet, R. 1992. *Allez les filles!*. Seuil.
- Barša, P. 2002. *Panství člověka a touha ženy : feminismus mezi psychoanalýzou a poststrukturalismem*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Beer, U. 1990. *Geschlecht, Struktur, Geschichte. Soziale Konstituierung des Geschlechterverhältnisses*. Frankfurt/M.- New York: Campus.
- Benhabib, S. 1993. *Der Streit um Differenz. Feminismus und Postmoderne in der Gegenwart*. Frankfurt/M.
- Berger, P. L., Luckmann, T. 1999. *Sociální konstrukce reality : pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK).
- Bly, R. 1999. *Železný Jan : kniha o mužích*. Praha: Argo.
- Bourdieu, P. 2000. *Nadvláda muž*. Praha: Karolinum .
- Braun, Ch., Stephan I. 2000. *Gender-Studien : Eine Einführung*. Stuttgart – Weimar: Metzler.
- Bureš, Z., Jančík, D., Kuklík (ml.), Kubů, J.E., Kural, V., Kvaček, R., Pavlíček, V., Pešek, J., Petraš, R., Radvanovský, Z., Suchánek, R. 2002. *Rozumět dějinám - Vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948*. Praha: Gallery s.r.o. pro Ministerstvo kultury České republiky.
- Butler, J. 1995. *Körper von Gewicht. Die diskursiven Grenzen der Geschlechts*. Berlin.
- Butler, J. 1999. *Gender trouble : feminism and the subversion of identity*. New York-London: Routledge .
- Cockburn, C. 1988. *Die Herrschaftsmaschine. Geschlechterverhältnisse und technisches Know-how*. Berlin: Argument.
- Corneau, G. 1989. *Père manquant, fils manqué*. Québec-Canada/ Europe: Les Éditions de l'Homme .

Crompton, R. 1993. *Class and Stratification. An Introduction to Current Debates*. Cambridge: Polity Press.

Cyba, E. 2000. *Geschlecht und soziale Ungleichheit*. Opladen: Leske + Budrich.

Čermáková, M. 1999. „Gender a pracovní trh.“ Pp. 51-57 in *Společnost žen a mužů z aspektu gender*. Open Society Fund. Praha.

Durkheim, É. 2002. *Elementární formy náboženského života : systém totemismu v Austrálii*. Praha: OIKOYMENH.

Eldredge, J. 2004. *Srdce muže*. Praha: Návrat domů .

Engels, B. 1949. *O původu rodiny, soukromého vlastnictví a státu*. Praha: Svoboda.

Fischer-Mirkin, T. 1996. *Tajemná řeč módy : co říkáme svým oblečením*. Praha : Lidové noviny.

Gerhard, U. 1978. *Verhältnisse und Verhinderungen. Frauenarbeit, Familie und Rechte der Frauen im 19.Jahrhundert*. Frankfurt/M.: edition suhrkamp.

Gerhard, U. 1990. „Patriarchatskritik und Gesellschaftsanalyse“ (neprovedený projekt). in *Arbeitsgemeinschaft für Interdisziplinäre Frauenforschung und -studien : Feministische Erneuerung von Wissenschaft und Kunst*. Pfaffenweiler: Centaurus.

Gjuričová, Š. 1999. „Konstrukce gender: maskulinita a femininita z odlišných perspektiv.“ Pp. 69-81 in *Společnost žen a mužů z aspektu gender*. Open Society Fund. Praha.

Hájek, M. 2006. Kurz Obecná metodologie. ISS FSV UK. Praha, LS 2006.

Havelková, H. 1999. „K problému politické prezentace a občanské zkušenosti žen.“ Pp. 35-41 in *Společnost žen a mužů z aspektu gender*. Open Society Fund. Praha.

Hendrychová, S. 1999. „Gender a pracovní trh.“ Pp. 43-49 1999. in *Společnost žen a mužů z aspektu gender*. Open Society Fund. Praha.

Hollis, M. 1995. „Spiele mit rationalen Akteuren.“ in *Soziales Handeln*. Berlin.

Hedges , W. 2004. „Using Deconstruction to Astonish Friends & Confound Enemies (in 2 easy steps).“ [online] Southern Oregon University [cit. 11.5.2007]. Dostupné z: <<http://www.sou.edu/English/Hedges/Sodashop/RCenter/Theory/Howto/decon.htm>>

Hernes, H. M. 1987. „Women and the Welfare State: the Transition from Private to Public Dependence.“ in Sassoon, A. S. *Women and the State*. London: Hutchinson.

Kuchařová, V., Sirovátka, T. 2005. Výzkumný projekt „Rodina zaměstnání a vzdělání“. Katedra sociální politiky a sociální práce FSS MU. Brno.

Lerner, G. 1991. *Die Entstehung des Patriarchats*. New York: Campus.

Mahler, M. 1982. *Psychose Infantil*. Payot.

Maříková, H. 1999. „Proměna rolí muže a ženy v rodině.“ Pp. 59-81 in *Společnost žen a mužů z aspektu gender*. Open Society Fund. Praha.

Mead, M. 1935. *Sex and Temperament in Three Primitive Societies*. Routledge and Kegan Paul.

Mitscherlich, M. 1987. *Die friedfertige Frau*. Frankfurt.

Morgan, L. H. 1877. *Ancient Society or Researches in the Lines of Human Progress from Savagery through Barbarism, to Civilization*. London: Macmillan & Co.

Oates-Indruchová, L. 1999. „Násilí a jeho překonávání“ Pp. 117-129 in *Společnost žen a mužů z aspektu gender*. Open Society Fund. Praha.

Pleck, J. H., Sawyer, J. 1974. *Men and Masculinity*. NJ: Englewood Cliffs.

Renzetti, C.; Curran, D. 2003. *Ženy, muži a společnost*. Praha: Karolinum.

Rosa, H. 2006/07. Přednášky Gender Studies. FSW Friedrich-Schiller-Universität Jena, ZS 2006/07.

Rosenberg, R. 2007. Osobní korespondence.

Reynaud, E. 1979. *Le Nouveau désordre amoureux*. Points Seuil.

Schütz, A. 1991. *Der sinnhafte Aufbau der sozialen Welt: eine Einleitung in die verstehende Sociologie*. Frankfurt am Main: Suhrkamp.

Sommerová, O. 2005. *O čem sní muži*. Sláfká.

Stoller, R. 1973. „Faits et hypothèses. Un examen du concept freudien de bisexualité.“ *Nouvelle revue de psychoanalyse* 7. Gallimart.

Straus, W. 1966. „The Upright Posture.“ *Phenomenological Psychology*. New York: Basic Books.

Šanderová, J. 2000. *Sociální stratifikace : problém, vybrané teorie, výzkum*. Praha: Karolinum.

Šiklová, J. 1999 „Gender Studies a feminismus na univerzitách ve světě a v České

republice.“ Pp. 9-19 in *Společnost žen a mužů z aspektu gender*. Open Society Fund. Praha.

Šmídová, O. 2005/06: Přednášky Úvod do kvalitativního výzkumu. ISS FSV UK. Praha, ZS 2005/2006.

Šubrt, J. 2001. *Postavy a problémy soudobé teoretické sociologie : sociologické teorie druhé poloviny 20. století*. Praha: ISV.

Villa, P.-I. 2001. *Sexy Bodies : Eine soziologische Reise durch den Geschlechtskörper*. Opladen: Leske + Budrich.

Věšíňová-Kalivodová, E. 1999. „Gender životního stylu – srovnávací úvaha.“ Pp.21-33 in *Společnost žen a mužů z aspektu gender*. Open Society Fund. Praha.

Walby, S. 1990. *Theorizing Patriarchy*. UK Oxford/ USA Cambridge: Blackwell.

Walter, W. 1996. „Männer entdecken ihr Geschlecht: Zu Inhalten, Zielen, Fragen und Motiven von kritischer Männerforschung.“ in *BauSteineMänner (Hg.): Kritische Männerforschung*. Berlin.

Young, I. M. 1977. „Werfen wie ein Mädchen : Eine Phänomenologie weiblichen Körperverhaltens, weiblicher Motilität und Räumlichkeit“. Stať vzniklá ku příležitosti sjezdu *Mid-West-Division of the Society for Women in Philosophy (SWIP)*. Pittsburgh. Otištěno 1993: *Deutsche Zeitschrift für Philosophie* 41 (4): 707-725. Berlin.

Zeman, M. 2005. *Jak jsem se mýlil v politice*. Praha: Ottovo nakladatelství.

Český svaz mužů. <<http://www.svaz-muzu.cz/>>

Rozzlobení muži. <<http://www.rozzlobenimuzi.com/>>

Projekt bakalářské práce

1. Předpokládaný název práce.
2. Námet práce zahrnující formulaci a vstupní diskusi poznávacího problému.
3. Předpokládané metody zpracování a předběžnou strukturu práce.
4. Orientační seznam literatury.
5. Jméno konzultanta a jeho písemný souhlas se spoluprací .

1.

Kdo komu vládne? Pravda o moci žen

2.

Pierre Bourdieu ve svém díle nadvláda mužů nabízí podrobný rozbor odvěkého podřadného postavení žen ve všech oblastech společnosti. Ale je tomu tak doopravdy? Nedopustil se Bourdieu metodologické chyby, nepoužíval nesprávná měřítka k posouzení pozice žen v mužském světě? Ženy dokáží neuvěřitelným způsobem manipulovat, ale tak, že si toho muž není vědom, nelze to tedy podchytit nějakými objektivními znaky hierarchického postavení (plat v zaměstnání, společenská prestiž apod.).

Ženská krása je dokonce i finančně vyčíslována v absurdních honorářích hollywoodských star a topmodelek (dokládají to například zprávy o jejich kontraktech s kosmetickými firmami či módními salony či pojistky vlastního těla odhadnuté na statisíce až miliony dolarů). Žádný muž si nevydělal tolik jako žena pouhým faktem své ženskosti!

Muži dokáží být ženskou krásou doslova posedlí, a to nejen básníci, malíři a jiní umělci. Muži jsou kvůli ženám ochotni zapomínat na své sebeovládání, čest, hrdost a další charakteristiky, o nichž se domnívají, že je od žen odlišují. Jak jinak vysvětlit existenci nevěstinců, stripbarů, prostituce, kult modelek a pánských magazínů, rozvinutý pornoprůmysl, sexshopy?

Ženy evidentně rády vycházejí mužské senzibilitě vstříc... Proč? Nevadí jim stylizovat se do role pouhého objektu? Baví je je dráždit?

Jak vypadá skutečný mužský svět? Existuje vůbec? Odpovídá konstrukt, který předkládají pánské a dámské magazíny a příručky o mezilidských vztazích, nebo si každý člověk vytváří vlastní?

Chci se dále zabývat otázkou, do jaké míry jsou si ženy své moci vědomy a jak ji uplatňují.

Nemělo by jít o žádnou feministickou, ale spíše etnografickou studii.

Nechci polemizovat s žádnými androcentrickými či biosociologickými pohledy, zpochybňovat či přisvědčovat nějaké teorii o postavení mužů a žen ze společnosti, chci

se na problém podívat ze subjektivního hlediska samotných aktérů.

Chtěla bych zkoumat právě stereotypy ve vnímání opačného pohlaví, protože ty jsou naprosto nezávislé na biologických či sociologických zjištěních o rozdílech a nerovnostech mezi pohlavími.

3.

Metodou zkoumání by měly být hloubkové rozhovory s muži všech věkových kategorií, obsahová analýza pánských magazínů (těch, v nichž je nějaký text) coby brožur o světě mužů, tajné nahrávky hospodských řečí mužů o ženách. Dále chci rozšířit poznat vlastními Focus Groups.

Rozhovory a nahrávky přepíši a pokusím se je analyzovat metodou Grounded Theory. Výsledky porovnáám se stávajícími teoriemi sociální stratifikace pohlaví. Obsahovou analýzu pánských magazínů budu rozebírat s muži, ptát se, jak sami hodnotí články, jestli věří radám, jak sbalit ženu, proč vlastně ty časopisy čtou.

Nerada bych dospěla k nějakým vykonstruovaným závěrům, chtěla bych vycházet z postulátů fenomenologické sociologie o nutnosti srozumitelnosti a konzistence výzkumných závěrů s názory samotných respondentů, v mém případě tedy mužů.

4.

Angelis De, B.: *Tajemství mužů, která by každá žena měla znát*, Praha: Eminent

Argovová, S.: *Proč muži milují potvory*, Praha : Fragment 2005

Baránek, T.: *Jak sbalit ženu*, Praha : Fragment, 2005

Bourdieu, P.: *Distinction : a social critique of the judgement of taste*, London : Routledge and Kegan Paul, 1999

Boudieu, P.: *Nadvláda mužů*, Praha : Karolinum, 2000

Giddens, A.: *Sociologie*, Praha : Argo, 1999

Maříková, H.: *Proměny současné české rodiny : rodina - gender - stratifikace*, Praha : Sociologické nakladatelství, 2000

Osvaldová, B.: *Česká média a feminismus*, Praha : Libri, 2004

Parkin, F.: *Class inequality and political order : social stratification in capitalist and communist societies*, London : MacGibbon & Kee, 1971

Šanderová, J.: *Sociální stratifikace : problém, vybrané teorie, výzkum*, Praha : Karolinum, 2000

diplomové práce:

Horáková, K.: *Co to je cosmosvět a jak vzniká*

Hanzal, P.: *Jak na ženy*

magazíny Maxim, Playboy, Esquire, Elle, Cosmpopolitan apod.

5.

Konzultant: PhDr. Olga Šmídová